

Kvinderne i Afghanistan

Den første tid efter besøget ser jeg deres ansigter for mig hver nat, inden jeg går i seng. Udtryksløse ansigter. Tilfredse ansigter. Irriterede ansigter. Triste ansigter. Håbløse ansigter. Forventningsfulde ansigter. Bekymrede ansigter. Glade ansigter. Skjulte ansigter. Ansigter, der alle sammen tilhører afghanske kvinder. Enkelte meget velkendte. Andre som jeg havde glemt, at jeg havde mødt, men af endnu uransagelige årsager har efterladt spor i mit sind.

Der var kvinden i lufthavnen. Mørkerød læbestift, tørklæde som hang løst henover hovedet og med enkelte synlige sorte hårlokker, ansigtsudtrykket der bar præg af samtidig ligegyldighed og irritation, idét hun bad mig om at løfte armene, så hun kunne tjekke mig for besiddelse af ulovlige genstande. Selv der, var der ikke særlig meget lys i hendes øjne. Måske hun allerede dengang fornemmede, hvordan hendes skæbne ville ende. Læbestiften tørret af, sendt hjem, tvunget til at bære burka, og kun at bevæge sig udendørs med en mand ved sin side.

Der var den 29-årige, ugifte kvinde fra Kabul, som ikke bar tørklæde i hjemmet. Hendes glatte, mørke, tykke hår, synligt for både mænd og kvinder. Vi snakkede om ægteskab, og hvordan det kan være tæt på umuligt, som 29-årig, at blive gift i et land som Afghanistan. *"Der er andet i livet end ægteskab"*, sagde hun. Hun har arbejdet, som lærer de sidste 2 år for at kunne spare op til at tage sig en kandidatuddannelse i kemi. Jeg var forbavset over, at selv jeg, der er opvokset i Danmark med den enorme frihed til at skabe mit eget liv, og hvor der ikke på samme måde er sociale og økonomiske konsekvenser ved at være single kvinde i 30'erne, har svært ved at løsrive mig fra de traditionelle forestillinger om ægteskab og børn. Hendes mod på at leve et liv uden ægteskab, har jeg den dag i dag stadig svært ved at begribe.

Så var der mine to kusiner. Den ene, 12 år gammel, rapkæftet og frustreret over at Taliban havde lukket kvindeskolerne i landsbyerne udenfor Herat. Pigerne må kun gå i skole til og med 6. klasse. Jeg spørger hende, hvad klasse hun selv går i. Sjetten siger hun, med en form for tragisk ironi i stemmen. *"De dumme køtere er jo ikke mennesker"*, udbryder hun. Og jeg nikker, ude i stand til at vide, hvad jeg præcist skal sige til det. Paf over situationen, og hendes repertoire af bandeord i en alder af 12. Jeg kan alligevel ikke sige noget til eller fra, som gør en forskel.

Min anden kusine, utrolig smuk med store brune øjne, lys hud, symmetriske øjenbryn og fyldige læber. 21 år gammel, tror hun, hun er. Snart en gammeljomfru ifølge mine mostre, der plager hendes mor, om at gifte hende væk snarest. Hun har allerede haft 20 bejlere, men afvist hver og en

af dem. Hun vil gerne på universitetet, men har ikke tilladelse fra sine forældre, da universiteterne ikke har kønsopdelt klasserne. Vi forsøger, min far, søster og jeg at opmuntre forældrene til at sende hende afsted. Men selv de, der har haft en mere liberal og mindre kønsdiskriminerende opdragelse, kan efter 20 års krig og et tidligere taleban regime ikke undgå at blive påvirket og indordne sig traditionerne.

Og sødeste Shukria. Ældre, måske i midt trediveerne. Et af de mest uselviske, kærligste kvinder jeg har mødt. Hun var gift, men manden lod sig fraskille til fordel for en anden kvinde og tog deres et-årig søn med sig til Iran, uden at hun havde noget at sige til det. Hun har ikke set sin søn i 20 år snart. Men af og til kommunikerer de over Whatsapp. Han læser nu på universitetet i Tehran, og sender talebeskeder til hende. Hun siger, jeg skal lytte med, og sammen ler vi af hans iranske accent. Jeg spørger, om hun synes, det er hårdt, ikke at kunne få lov at være en del af sin søns liv. *”Jeg kan jo ikke rigtig gøre noget... og han siger, at han snart vil komme og besøge mig.”* Hun venter stadig.

Der var lægen, som arbejdede lange vagter på et privathospital i Kabul for sølle penge. Fra morgen til sen aften behandlede hun alle, der havde brug for det, deriblandt talibanere. Selvom man som læge selvfølgelig aldrig gør forskel på hverken nation, tro, hudfarve osv., så ulmer en snart af irritation i hendes stemme, mens hun fortæller. At hun er nødsaget til at behandle folk, der herefter frit vandrer ud i Kabuls gader med kalashnikovs og langsomt ødelægger det land, hun elsker.

Og min ældste moster. Lærerinde på en folkeskole. Den største grinebidder, jeg længe har mødt. Og enormt omsorgsfuld. Altid klar med en kop te, solsikkefrø og kager. Ansigtstudtrykket varmt og med et glimt af konstant bekymring i øjnene. En dag lavede jeg den fejltagelse at spørge efter mælk til min morgenkaffe. Hun panikkede næsten over, at de ikke havde mælk i huset. Dagen efter kommer hun hen til mig med det største smil på læben og siger, at de har hentet mælk. Naiv som jeg er, tror jeg, at de har handlet i den lokale Bazar. Det går op for mig, at hun har kontaktet min anden moster, som bor ude på landet, fået hende til at malke en af sine køer, og så sendt min onkel ud efter mælken. Ud til en landsby, som på daværende tidspunkt var i krig efter at talebanerne bare få uger inden, havde indtaget byen og bosat sig i moskeen. Jeg var i chok, da hun fortalte mig det, og hun grinte af mig og sagde, meget overbevisende, at det virkelig intet problem havde været. Det havde jo kun taget én dag. Jeg var overvældet af kærligheden. I starten efter faldet, var hun nødsaget til at holde lav profil, fordi hun havde samarbejdet med vores organisation DAHF, Dansk Afghansk Humanitær Forening, som repræsenterede ”Vesten”. Uforudsigeligheden i Talibans handlinger på daværende tidspunkt var uudholdelig – ville de også straffe hende?

Og der var de 22 kvindelige lærere fra Herat, som vi underviste i førstehjælp. Hver og en af dem modige nok til at dukke op til undervisningen, trods af de usikre omstændigheder, der hærskede allerede på daværende tidspunkt. Alle sammen lærere på folkeskoler i Herat og omegn. De fleste af dem som blev lukket, da krigen også indtog Herat, blot få uger efter min hjemkomst.

Og min anden moster der boede ude på landet. Ironi gennemsyrrer hendes personlighed; På en måde forståeligt med behovet for distance til livets alvorligheder, når hun har været gravid 17 gange, og blot 8 af dem har overlevet. *"17 børn har jeg født, og 8 af dem har jeg også selv begravet – hvad siger du så?"*. Jeg har ikke så meget at sige. Det er både senaborter, dødfødte og flere som er døde år efter fødslen. Børnedødeligheden i Afghanistan er et af verdens højeste. Mens hun gumler pistacienødder i sig, joker hun med, at jeg endnu ikke har set Afghanistans største seværdighed. *"Talebanerne"*, siger hun grinende, *"og der er mange af dem, der hvor vi bor"*. Hun fortæller om kvinder med behov for lægehjælp, som er blevet sendt hjem fra hospitalet, fordi de kom alene uden deres ægtemænd. Om læger, der er blevet skudt, fordi de har behandlet kvinder, uden en mandlig pårørende tilstede. Da vi snakker sammen, har talebanerne netop bosat sig i landsbyens moske, og om dagen går de ind til bazaren og bekriger de afghanske soldater. Om aftenen går de rundt til de civile og truer dem til at lave aftensmad og bringe det hen til moskeen. Forleden læste jeg, at de havde skudt en fattig kvinde, som havde modsat sig deres ønske. *"Hvordan skal jeg lave mad til alle jer, når jeg ikke engang kan brødføde mine egne børn?"* havde hun grædende sagt, før hun blev skudt.

Og den kvindelige vagt på hotellet, hvor vi afholdte kurserne. Fra Hazara befolkningsgruppen, måske nogle og tredive, med en skarp eyeliner, der markerede de sjæleløse øjne. Stemmen nærmest hviskende. Aldrig er jeg blevet sikkerhedstjekket så slapt. Hendes arme bevægede sig, som var der bundet flere kilo jern fast til dem. Langsomt, og nærmest ude af stand til at bekæmpe tyngden, der modarbejdede dem. Måske mødet med en vestlig afghaner mindende hende om hendes egen skæbne som kvinde i Afghanistan? Med livslang undertrykkelse, døde pårørende pga. krigen, manglende frihed og tryghed og måske en voldelig ægtemand. Det undrer mig ikke, hvis denne erkendelse sugede alt energi og liv ud af hendes arme, ben, stemme og øjne. Jeg kender ikke hendes præcise historie. Men hun var uden tvivl ulykkelig.

Og så var der alle de burka-klædte kvinder, hvis ansigter jeg aldrig så. Den ensomme burkaklædte kvinde, der et stjålent øjeblik betragtede butiksvinduet med brudekjoler. Kiggede på billederne af kvinderne uden tørklæde, med make-up, bare arme og store smil og drømte sig væk i et parallel univers, hvor hun kunne smide burkaen og iføre sig disse glimtende, ekstravagante

kjoler. Den desperate mor i den blå burka, der sad midt i Kabuls hektiske, kaotiske trafik og tiggede med sin 4 årige datter ved sin side. Jeg er glad for, at jeg aldrig så ansigtet på hende. Og de to kvinder i Herats bazar, som gik ved siden af hinanden og handlede. Selv med identiske burkaer over sig, fornemmede man alligevel en tydelig forskel på dem - afsløret af deres valg af sko, deres gang, deres stemme og den energi, der penetrerede det blå stykke stof. Det glædede mig, at burkaen, som et af de ultimative symboler på kvindeundertrykkelse, alligevel ikke kunne overdøve kvindernes stærke karakter. Det er betryggende at vide, at der skal mere til end et stykke stof.

Jeg rejste til Afghanistan d. 19 juni og kom hjem igen d. 3 juli for at udføre et førstehjælpsprojekt med organisationen DAHF, Dansk Afghansk Humanitær Forening. Sammen med min ældre søster, som også er uddannet læge, og mine forældre, tog jeg derned i håb om at kunne viderebringe brugbar viden til civilbefolkningen.

Blot få uger efter vores hjemkomst, bryder landet sammen. Taliban tager distrikt for distrikt, provins for provins og til sidst hele landet. Ingen forstår helt, hvad der sker. Eller hvordan det kan ske. Jeg bilder mig ind, at det allerede lå i luften dengang, vi var afsted. At vi alle på en måde kunne mærke hvor det ville ende, men ingen rigtig havde lyst til at snakke om det. At Itaalesætte en virkelighed, som ingen havde lyst til at stå op til, var angstprovokerende og virkede meningsløst. Nogle uger senere, d. 16 august, fik den afghanske befolkning alligevel lov til at stå op til en grusom virkelighed, en dag der chokerede hele verden, hvor Kabul blev taget på blot én dag.

Frustrationen ligger i ikke at vide, hvordan fremtiden kommer til at udspille sig, i at føle sig magtesløs over situationen, og i det hele taget ikke forstå, hvad der egentlig er sket. Landet er fortsat i den største humanitære krise på verdensplan, med over 24 mil. Med behov for humanitær hjælp, en stigende børnedødelighed, og selv et helt år senere er kvinderne i Afghanistan, *som de eneste kvinder i hele verden*, stadigvæk forbudt skolegang. I den første måned efter faldet, spurgte folk omkring mig ofte, hvordan det kunne gå til, og hvordan det er gået så stærkt. Men jeg havde ikke noget at sige, for jeg var ligesom de fleste andre, ligeså overrasket og efterladt paf og lammet. Min Messenger indbakke var fyldt med folk, der skrev for at høre, hvordan jeg havde det med det hele. "*Jeg ved det ikke helt*", jeg havde dengang ingen ord og kunne ikke stykke sætninger sammen til at beskrive den enorme frustration. Jeg talte i telefon med en afghansk veninde den anden dag, som havde samme oplevelse med beskeder. "*Jeg forstår det ikke - jeg har det jo fint nok her i Danmark, det er dem dernede, de bør bekymre sig om*", siger hun, lidt grinende, lidt sørgmodigt samtidigt. Fordi vi er jo de heldige. Vi er dem, der slap væk. Begge flygtede vi til Danmark, hun i år

2000, jeg selv i 1999, mens resten af vores familier blev efterladt tilbage. Tilfældigheden i, at det lige er mig, der bor i Danmark, og ikke min 21-årige kusine, som forresten blev gift væk få måneder efter faldet, er svær at forholde sig til. Ordet ”Privilegiekvalme” - den enorme forskel i levestandard, frihed, muligheder, rettigheder og privilegier, beskriver det meget godt.

Jeg tænker ofte på de her kvinder. På hvad de laver lige nu, i dette øjeblik, mens jeg selv sidder trygt i min sofa derhjemme efter en vagt på Akutmodtagelsen i Horsens. Jeg tænker på, hvordan deres liv er blevet nu. Om de er dybt ulykkelige. Om de kommer til at rebellere. Eller om de sygner hen i en form for accept og apati.

Nasima Olawi

Kronikken har været bragt i Politiken i efteråret 2022

Nasima er kasserer i Dansk Afghansk Humanitær Forening <https://daahf.dk/> og Facebooksiden ” **Dansk Afghansk Humanitær Forening**” med adressen <https://www.facebook.com/DanskAfghanskHumanitaerForening>